

مبانی بیمه

بخش دوازده: تورّم و بیمه

تورم و بیمه

2

□ در اوضاع کنونی اقتصاد جهانی، اثر تورم به حدی است که همه عوامل اقتصادی را متأثر می‌سازد و هر گونه بررسی در مسائل اقتصادی بدون در نظر گرفتن آثار تورم ناقص است.

□ تورم اثر عمده‌ای در معاملات بیمه‌ای برجای می‌گذارد که به شرح زیر است:

■ اثر تورم در خسارت

■ فرانشیز

■ حداکثر خسارت

■ قاعده نسبی

■ اثر تورم در حق بیمه

■ اثر تورم در عملیات اتکایی

اثر تورم در خسارت

3

✓ با افزایش قیمت‌ها، تعهدات بیمه‌گر سنگین‌تر می‌شود به ویژه در مواردی که رسیدگی و تصفیه یک پرونده خسارت، نیازمند زمانی طولانی است. گذشت زمان موجب بالا رفتن رقم خسارت می‌شود و این به **زیان بیمه‌گر** است.

✓ بدین سبب در چنین حالتی بیمه‌گر علاقه‌مند هستند که رقم خسارت را **هرچه زودتر** معین سازند.

✓ البته پس از تعیین این رقم، تأخیر در پرداخت آن، زیانی به بیمه‌گر نمی‌رساند، بلکه در صورت تأخیر در پرداخت خسارت می‌توانند وجه آن را سرمایه‌گذاری کنند و از درآمد و همچنین از افزایش قیمت ناشی از تورم بهرمند شوند.

✓ اثر تورم در خسارت مسائل زیر را به وجود می‌آورد:

■ فرانشیز

■ حداکثر خسارت

■ قاعده نسبی

اثر تورّم در خسارت

4

❖ فرانشیز:

در بسیاری از انواع بیمه از جمله بیمه اتومبیل، رقمی به عنوان فرانشیز معین می‌شود، با این توضیح که خسارت تا رقم فرانشیز را خود بیمه‌گذار تحمل و مازاد آن را بیمه‌گر پرداخت می‌کند. با افزایش قیمت، از اهمیت رقم فرانشیز کاسته می‌شود.

اثر تورّم در خسارت

5

□ فرانسیز به مبلغی از خسارت گفته می‌شود که برعهده‌ی بیمه‌گذار بوده و بیمه‌گر نسبت به آن تعهدی ندارد.

□ برای مثال اگر در یک بیمه‌نامه (قرارداد بیمه بین بیمه‌گذار و بیمه‌گر) مبلغ تعیین شده برای فرانسیز یک میلیون ریال باشد و خسارت وارده به بیمه‌گذار پنج میلیون ریال باشد، بیمه‌گر با استناد به فرانسیز بیمه تنها چهار میلیون ریال به بیمه‌گذار پرداخت خواهدکرد و از آن یک میلیون صرف‌نظر می‌کند.

□ در همین مثال اگر مبلغ خسارت برابر با مبلغ تعیین شده برای فرانسیز یعنی یک میلیون ریال باشد، بیمه‌گر هیچ مبلغی به عنوان خسارت به بیمه‌گذار پرداخت نخواهد کرد. میزان خسارت تعیین شده در فرانسیز در هر حال به عهده‌ی بیمه‌گذار است و بیمه‌گر در قبال آن مسئولیتی نخواهد داشت.

اثر تورّم در خسارت

□ انواع فرانشیز بیمه:

1. در اغلب موارد فرانشیز رقم معین و ثابتی است که از مبلغ کل خسارت کسر می‌شود.
2. گاهی فرانشیز درصدی از مبلغ بیمه است که با بالاتر رفتن مبلغ بیمه، مبلغ فرانشیز هم افزایش می‌یابد.

اثر تورم در خسارت

7

❖ حداکثر خسارت:

□ در بعضی از بیمه‌نامه‌ها تعهد بیمه‌گر به مبلغ معینی محدود می‌شود.

- برای مثال، اگر مجموع ارزش دارایی‌ها در یک واحد صنعتی یک میلیارد ریال باشد، بیمه‌گر و بیمه‌گذار توافق می‌کنند که حداکثر خسارت قابل پرداخت در یک حادثه ششصد میلیون ریال باشد.
- چون فواصل موجود بین قسمت‌های مختلف واحد صنعتی امکان سوختن تمام مجموعه‌ها را در آتش‌سوزی منتفی کرده است و حد اعلاي خسارت ممکن همان ششصد میلیون ریال است.

□ البته بدین ترتیب، میزان حق بیمه کاهش می‌یابد.

□ اما در یک دوره تورمی شدید ممکن است خسارت ناشی از حریق به علت افزایش سریع قیمت ماشین‌آلات از حداکثر رقم پیش‌بینی شده تجاوز کند و قسمتی از خسارت وارده به بیمه‌گذار جبران نشود.

اثر تورّم در خسارت

□ قاعده نسبی:

- ❖ به موجب شرایط بیمه‌نامه، بیمه‌گذار در صورتی پوشش بیمه‌ای کامل به دست می‌آورد که قیمت موضوع بیمه را به میزان واقعی اعلام کرده باشد.
- ❖ اگر ساختمان صد میلیون ریال ارزش دارد و به مبلغ هفتاد میلیون ریال بیمه شده باشد، هر خسارتی که پیش آید فقط ۷۰ درصد آن جبران‌پذیر است، یعنی میزان پرداخت خسارت به نسبت مبلغ بیمه شده به ارزش واقعی مال.

اثر تورّم در خسارت

❑ قاعده نسبی:

- ❖ معمولاً بیمه‌گذار توجه دارد که قیمت موضوع بیمه را صحیح و دقیق اعلام کند تا بیمه کامل به‌دست آورد اما تورّم موجب می‌شود که در طی مدت بیمه ارزش موضوع بیمه افزایش یابد در حالی که مبلغ بیمه شده ثابت است.
- ❖ ممکن است مالی که در ابتدا به قیمت واقعی بیمه شده در زمان وقوع خسارت، بیمه کامل نداشته باشد.
- ❖ مثلاً: ساختمانی که صد میلیون ریال ارزش دارد و به همین مبلغ هم بیمه شده، پس از مدتی ارزش آن به ۱۵۰ میلیون برسد. در این صورت فقط به نسبت ۱۰۰/۱۵۰ بیمه دارد و هر خسارتی که پیش آید به همین نسبت جبران می‌شود. این روش اصطلاحاً **قاعده نسبی** سرمایه می‌گویند.

اثر تورّم در خسارت

10

❑ قاعده نسبی:

- ❖ این روش اصطلاحاً قاعده نسبی سرمایه، موجب نارضایتی بیمه‌گذار و اختلاف‌های شدید بین بیمه‌گذار و بیمه‌گر می‌شود.
- ❖ یکی از راه‌های مقابله با این موضوع، متغیر ساختن مبلغ بیمه براساس تغییرات شاخص قیمت‌ها، نرخ تورّم براساس برآوردهای بانک مرکزی، شاخص افزایش دستمزدها است.
- ❖ در بعضی از بیمه‌ها، از روش **موضوع بیمه** به عنوان عامل **تعیین حق بیمه** استفاده نمی‌شود. ✓ مثلاً: در بیمه اتومبیل، حق بیمه براساس ظرفیت موتور یا تعداد صندلی معین می‌شود نه ارزش اتومبیل لذا در صورت افزایش قیمت اتومبیل، قاعده نسبی سرمایه مطرح نخواهد بود.

اثر تورم در حق بیمه

در ظاهر امر به نظر می‌رسد که تورم نباید در حق بیمه مشکلی ایجاد کند. زیرا بر اثر تورم موضوع بیمه افزایش می‌یابد و بالتبع آن میزان حق بیمه نیز که براساس سرمایه بیمه شده تعیین می‌گردد، خودبه‌خود بالا می‌رود و جبران خسارت را هر قدر هم که متأثر از تورم باشد خواهد کرد. در صورتی که مسئله به این سادگی نیست زیرا:

(1) در بعضی از بیمه‌ها رابطه بین سرمایه بیمه و حق بیمه وجود ندارد.

❖ مثل: بیمه اتومبیل که در آن ممکن است حق بیمه بر مبنای قدرت موتور یا تعداد صندلی‌های آن تعیین شود.

❖ مثل: بیمه محصولات کشاورزی که حق بیمه بر مبنای سطح زیر کشت تعیین می‌گردد.

(2) بین زمان وصول حق بیمه و وقوع خسارت همیشه فاصله‌ای وجود دارد که تورم در این فاصله ممکن است به حدی باشد که زیان هنگفتی برای بیمه‌گر به وجود آورد.

اثر تورّم در عملیات اتکایی

در معاملات بیمه اتکایی، تورّم مسائل پیچیده‌تری به وجود می‌آورد که در زیر به آن‌ها اشاره می‌کنیم:

(1) از آنجاکه بیمه‌گر اتکایی سهمی از معامله بیمه را قبول می‌کند، هرگونه اثری که تورّم بر رابطه بین بیمه‌گذار و بیمه‌گر واگذارنده بگذارد، بطور مسلم، به نسبت سهم بیمه‌گر اتکایی، برای او هم تأثیر خواهد گذاشت.

❖ برای مثال، اگر به علت تورّم، خسارت بیشتری پرداخت شود، بیمه‌گر اتکایی نیز تعهد بیشتری خواهد داشت یا اگر اعمال قاعده نسبی موجب تخفیف خسارت پرداختی شود، بیمه‌گر اتکایی هم از آن منتفع خواهد شد.

اثر تورّم در عملیات اتکایی

13

(2) حساب بین بیمه‌گر و اگذارنده و بیمه‌گر اتکایی با فاصله زمانی زیاد تنظیم و تسویه می‌شود و حتی تسویه حساب بین آن‌ها گهگاه پس از چند سال انجام می‌شود و طبیعی است که تورّم حاصل در این مدت مثل هر معامله دیگری به زیان بستانکار که معمولاً بیمه‌گر اتکایی است تمام خواهد شد.

البته در شرایط استثنایی که به علت ورود خسارت‌های زیاد بیمه‌گر اتکایی بدهکار شده باشد، تأخیر در تسویه حساب به نفع بیمه‌گر اتکایی خواهد بود.

در رابطه بین دو بیمه‌گر، عامل دیگری نیز وجود دارد که با تورّم ارتباط دارد و آن عامل تغییر نرخ برابری ارزهاست که این، اثر بیشتر بر سود یا زیان یکی از طرفین دارد.

(3) در قراردادهای اتکایی مازاد خسارت که تعهد بیمه‌گر اتکایی خسارت‌های مازاد بر مبلغ معینی است، در شرایطی که نرخ ارز ثابت باشد مسأله‌ای پیش نخواهد آمد ولی در حالت تورمی، این رقم معین حتی ممکن است مشمول خسارت‌های کوچک هم بشود و بیمه‌گر اتکایی نیز متعهد گردد.